№ 189 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

1913

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 189

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ) —20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и К°, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая 38, Փարիզում՝ Площадь Биржи 8
1913 թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1914 թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ձրիաբար կը ստանան հետևեալ 2 գրքերը. 1) «Մշակ» և հայ կինը», 2) «Մշակի» քառասնամեակ»։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՈՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
ՏԻԿ. ԵՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
БЕБУТОВСКАЯ УЛ. № 5.
(18-երորդ տարի)
Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից, պարապմունքը սեպտեմբերի 2-ից։
Գիշերօթիկներ սահմանափակ թւով։
(24, 29 ս. 1,3) առ. 660 5—3

ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻՕՆ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻՕՆՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ
ԲԱՑՎՈՒՄ Է Միասեռ ուսուցում տղաների եւ աղջիկների. 3-րդ ԴԱՍ.
Ընդունելութիւնը այբբենական, ստորին և բարձր պատրաստականները, 1-ին և 2-րդ դասարանները օգոստոսի 31-ին, սեպտ. 2,3,4-ին, առաւօտեան ժամը 9-ից, մաղթանքը՝ սեպտ. 5-ին։ Ուսման սկիզբը՝ սեպտ. 6-ին։
ՍԵՐԳԷՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂ. ՍԵՓ. ՏՈՒՆ 20. (18,21,24,27,29,31ս. 1) 634. 8—6

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
ԳՐԻԳՈՐԻՍ ա.-քահ. ԵՐԶՆԿԵԱՆՑԻ վաճառվում են իր մօտ (Грибоѣдовская, 20).
1) ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ, II տիպ, պատկերազարդ. . . 50 կ.
2) ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, II տիպ. . . . . 50 կ.
3) ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ. . . . . . 1 ր.
4) ԲՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Ֆօսթէրի, պատկերազարդ դասագիրք. . . 30 կ.
5) ԴԱՍԱՒԱՆԴՄԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ուսուցչաց համար. . . 20 կ.
«Կենտրօնական» գրավաճառանոցում.
1) ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ, ըստ Գօլդենբերգի՝ I և II տարի, 9-դ տիպ. 30 կ.
2) «ՆՈՅՆԵՐԸ» Գօլդենբերգից, III և IV տարի, 5-դ տիպ. . . . 35 կ.
3) Տարրական ընդհանուր ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Հայաստանի բաժնով. . 60 կ.
Կանխիկի զեղչը—30%. կարելի է ստանալ վերադիր վճարով. ճանապարհածախքը գնողների վրա է. վաճառվում են և «Գիր» ու «Գուտենբերգ» գրախանութներում։
առ. 695. 1—1

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռտիշչեվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող միայն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով:
Ընդունելութիւն կանացի, ներքին և մանկական հիւանդութիւն ունեցող երթևեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը:
Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը:
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան, Ն. Ն. Վեսելովզօրով, Վ. Ա. Ջակրժեվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Ջ. Ումիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց: Կոնսուլտանտ պրոֆեսսոր Մ. Ս. Սուբբոտին։
(հ.կ.) առ. 779 100—83

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
357. 50—33 (հ.կ.)

ԲԺԻՇԿ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ
Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։
Հասցէն՝ Ռտիշչեվսկայա № 1.
առ. (ե.հ.կ.) 4. 100—95

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Բեռլինից հաղորդում են մեզ, որ ազգային պատգամաւորութեան պետ Պօղոս-Նուպար-փաշան վերջերս Պարիզից մեկնել է Բեռլին, ուր աշխատում է գերմանական կառավարական շրջանները տրամադրել յօգուտ հայկական ռէֆօրմների ներմուծման։

ԽԱԲԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

Էրզրում, 19 օգոստոսի

Անկախ այս բոլորից, քիւրդերի կողմից հայերի վրա գործ դրված հալածանքը շարունակվում է անդուլ թափով։

Ալաշկերտի Եօնջալու գիւղում մի ժանդարմ սպանել է մի հայ երիտասարդի։ Ժանդարմը չէ ձերբակալված։

Մանազկերտի Տերեկ գիւղում Մհեր աղան սկսել է գործ դնել բազմաթիւ բռնութիւններ հայերի վրա։

Բիթլիսից 4 ժամ հեռու Գարնի գիւղում քիւրդերը առևանգել են 15 տարեկան մի հայ պատանի՝ Մխակ անունով։ Հայրը անկարող եղաւ վճարելու պահանջված փրկանքի գումարը։ Քիւրդերը պատանուն սպանեցին։

Ալաշկերտի Կարաքիլիսէ գաւառում թիւրքերը վիրաւորեցին մի հայ վաճառականի։

Դերջանի Բագառինջ գիւղում Թէվֆիկ բէկը բռնաբարել է մի հայ նորահարսի։

Բուլանըխի Կոբ գիւղաքաղաքի հայկական եկեղեցու մէջ թիւրքերը գաղտնի բերել թափել են մարդկային աղբ։

Խնուսի շրջանից հաղորդում են բազմաթիւ մանր-մունր բռնութիւնների, գրաւումների լուրեր։

Քղի-Երզրում ճանապարհի վրա քիւրդական մի աւազակային հօրդա բռնեց ճանապարհորդական կարաւանին, որի մէջ էր նաև ազգ. վարժարանների տեսուչ Միք. Նալբանդեանը։ Քիւրդերը սառն սրտով թալանեցին բոլորին և ապա բռնաբարեցին 10 տարեկան մի հայ աղջիկ։

Վանի Նորաշէն գիւղում սպանված է մի հայ։

Սանաց գիւղում ևս սպանված է մի հայ և մի ժանդարմ։

Քիւրդերը առևանգել են ոստինցի մի հայի՝ Գասպար անունով։

Էրուհի (Բիթլիս) շրջանում քիւրդերը սպանեցին մի կին։

Ցանկը դեռ շատ կը շարունակվի։

Քուրմ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴԵՊՔԵՐԸ
(ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՑՈՒՑԱՑԵՏՐԸ)

Կ. Պոլիս, 15 օգոստոս

I

Թիւրքական աշխարհի մէջ օրէ օր աւելի կամրապնդուի յաջողութեան հաւատքը։

Թիւրքական յանդգնութիւնը գեղեցիկ կերպով մը կը վարձատրէ Եւրոպա, հետըզհետէ հաշտուելով սա գաղափարին հետ, թէ Էդիրնէ կը մնայ միայն Թիւրքիոյ։

Վերջին մէկ երկու օրերու մէջ տեսնուած ընդհանուր թուլութիւնը և դիւանագիտութեան մէջ տեսնուած միտումը իրապէս կը խանդավառէ թիւրքերը, և շատ իրաւունքով, վասնզի շատ նպաստաւոր պարագայէ մը օգտուելով իթթիհադականները՝ իրենց վրայ ծանրացող, իբր յաւիտենական արատ և ամօթ, Նազըմ-փաշայի արեան պատասխանատուութենէն այս կերպով կը խուսափին և իրագործած կըլլան իրենց մեծ յանձնառութիւնը՝ Էդիրնէն չտալու համար։

Եւրոպա կրկին իր բարոյական սնանկութիւնը իր իսկ ձեռքերովը կը վաւերացնէ, երաշխաւորութեան տակ կնքուած հաշտութիւնը գործադրութեան չկարենալով դնել։

Դիւանագիտութիւնը կերևայ թէ որքան խիղճէ զուրկ՝ նոյնքան նաև զուրկ է ամօթխածութենէ և այն բոլոր բաներէն, որ մարդերը կը նուաստացնեն։

Երևակայեցէք այն ուռուցիկ ու սպառնական խօսքերը, զորս եւրոպական դիւանագէտներ երեսփոխանական ժողովներու բեմէն իսկ ըրին, Եւրոպային կամքը և որոշումը յարգել տալու մասին։ Այս խօսքերը ինչ եղան։

Այսօր չպիտի ամչնան այդ դիւանագէտները, երբ ճիշդ իրենց յայտնած և եզրակացուցածին հակառակ արդիւնքի մը առջև գտնեն ինքզինքնին և այդ արդիւնքը վաւերացնել հարկադրուին։

Այդ սպառնալիքները ուրիշ բան չէին, եթէ ոչ «պարապ հրացաններ», զորս թիւրքական առած մը «հօրը ուղղել» կը յանձնարարէ։

Իթթիհադը, հիմա տեսնուեցաւ որ, կատարելապէս իրաւունք ունէր չանսալու Եւրոպային և յանդգնօրէն առաջանալու ու կատարուած իրողութեան մը առջև դնելու Եւրոպան, որ դիւանագիտական բանաձևեր կը կրկնէ առանց սակայն զանոնք գործադրութեան դնելու չափ կորով ու ոյժ զգալու իր մէջը։

Արևելքի մէջ առով կը ստեղծուի նոր տագնապ մը, որուն առաջին ենթական դժբաղդաբար մենք հայերս ըլլալ կոչուած ենք։

Թիւրք կառավարութիւնը եթէ Էդիրնէն շահի, անիկա ուրիշ բանի մը արդիւնք չը պիտի ըլլայ, եթէ ոչ ա) իր յանդգնութեան և բ) իր անհնազանդութեան կամ ըմբոստութեան։

Ասիկա գեղեցիկ օրինակ մը պիտի ըլլայ իրենց համար, և ասկէ յետոյ բոլոր այն խնդիրներուն մէջ, որոնք Եւրոպայի կողմէ պահանջուած զիջումներով միայն կրնան կարգադրուիլ, Բ. Դուռը պիտի դիմադարձէ ու հակառակի և պայքարի։

Այս խնդրոց կարգին մէջ է նաև հայկական խնդիրը։

II

Եւրոպա, Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ գործադրելու հարկադրելու համար Թիւրքիան, կամ պէտք էր որ ցոյց տուած ըլլար թէ իր յանձնարարութիւնները ի հարկին կրնար զէնքով ալ պարտադրել, եթէ ոչ բնական է թէ Եւրոպայի ուզած ձևովը, մանաւանդ հակակշիռ գործադրելու պայմանով, Թիւրքիա երբէք չընդունիր բարենորոգումներ գործադրել։

Հետևաբար հայկական խնդիրը այս տեսակէտով կը գտնուի անելի մը և բացարձակ դժուարութեան մը առջև։

Սակայն ինչ-ինչ շրջանակներու մէջ, որոնք աւելի իրազեկ ըլլալ կը թուին խնդրոց ընթացքին, կը հաւաստուի, թէ ընդհակառակը Էդիրնէի խնդրոյն մէջ Թիւրքիոյ յաջողութիւնը բնաւ պատճառ մը չպիտի ըլլայ հայկական խնդրոյն ձախողուածին։

Նոյն իսկ կը հաւաստուի, թէ Էդիրնէի խնդիրը գեղեցիկ առիթ մը պիտի ըլլայ եւրոպական դիւանագիտութեան ձեռքին մէջ հայկական խնդրոյն համար, վասնզի Եւրոպա Էդիրնէի խնդրոյն մէջ գէթ ձեռնպահութիւն մը խոստանալու համար Թիւրքիոյ՝ ուրիշ կողմէ զիջումներ պիտի պահանջէ։

Այդ պահանջներէն մէկը պիտի ըլլայ հայկական նահանգներու մէջ եւրոպական հակակշռի տակ բարենորոգմանց գործադրութիւնը, որուն ապահովութեան մէջ մեծ դեր կը կատարէ ռուս և գերման մրցակցութիւնը։

Հիմա Գերմանիա՝ ռուսական անխուսափելի գրաւման մը դէմ—որուն երբէք չի բաղձար—ուրիշ միջոց չի ճանչնար, եթէ ոչ Հայաստանի բարենորոգումները, ուստի կուզէ որ հայոց բաղձանքներուն գոհացում տուող ձևով մը կատարուին այդ բարենորոգումները։

Արդէն գրած էի, թէ Գերմանիան, ճիշդ այս տեսակէտով, նոյնքան ալ թիւրքերու հաճելի երևալու նախանձութեամբ, հայոց պատրիարքարանի մօտ ձեռնարկներ կատարած էր, նուազագոյն պահանջի մը հանգցնելու համար հայերը, և ռուս դիւանագիտութեան ջանքերը՝ հիմնական բան մը ընելու համար՝ վրիպեցնելու դժոխային դիտումով։

Սակայն պատրիարքարանը շատ խոհեմ պատասխան մը տուած էր, իր ձեռնպահութիւնը յայտնելով։ Սողոսկող անձեր այս իրերադարձութեանց մէջ կատարած էին դաւաճան ու զազրելի դեր մը, ռուս դեսպանի բերանը դնելով այնպիսի խօսքեր, զորս բնաւ չէր արտասանած։

Ռուս դեսպանը՝ գերման դեսպանին կողմէ եղած առաջարկին առթիւ՝ իբր թէ խորհուրդ տուած է զիջումներ ընել և ընդունիլ գերման դեսպանին առաջարկը։

Պատրիարքարանի կողմէ մերժումը լսելէ յետոյ, ռուս դեսպանը հեռագրով իր քովը կոչած է հայ ծանօթ անձնաւորութիւն մը և գերման դեսպանին առաջարկը մերժուած ըլլալուն համար գոհունակութիւն յայտնած է, տալով կարգ մը հաւաստիքներ և ապահովութիւններ։

Իտալական դեսպանն ալ բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որուն հետ մօտէն յարաբերութիւն ունեցած է, հաւաստած է, թէ հայկական խնդրոյն լուծումը աւելի հաւանական է։ Գերման դեսպանատունը իր ձեռնարկին այս ձախող վախճանը տեսնելով հիմա աւստրիական դեսպանատան աջակցութեամբ մեծապէս հետաքրքրուած է հայկական հարցով և, տեսնելով հայոց որոշ տրամադրութիւնները, ինքն է, որ մօտենալ կուզէ հայկական բաղձանքներուն և հիմա ինքն ալ համամիտ կը ձևանայ եւրոպական կօնտրօլին։

Գերման դեսպանատունը այս նպատակով ուղղակի Պարիզի կաթողիկոսական պատուիրակութեան պետ Պօղոս-փաշա Նուպարի հետ բանակցելու համար ծանօթ դօքթ. Լէփսիուսը ղրկած է Պարիզ, նկատելով որ Պօղոս-փաշա Նուպար չի յօժարիր Կ. Պոլիս գալու։

Հայերը մինչև հիմա եւրոպական ընդդիմամարտութեան զոհ եղած էին. հիմա կը կարծուի, թէ այս անգամ այդ աններդաշնակութենէն պիտի օգտուին, մէկուն կամ միւսին ձեռքը խաղալիկ չըլլալու համար չէզոք դօտի մը կազմելով։

Հայկական խնդրոյն վրայ Էդիրնէի միջադէպը ունէ յետաձգման պատճառ չէ, կըսուի, և ասիկա հայերը մեծապէս յուսադրող բան մըն է։

Հայորդի

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
26 և 27 օգոստոսի

Բեռլին.—Ֆելդմարշալութեան գաւազանը յանձնելով յունական թագաւորին, Վիլհէլմ կայսրը բաւականութիւն յայտնեց, որ կարող է գեներալների և զօրքի ներկայացուցիչների առջև անձամբ տալ թագաւորին պատերազմի դաշտում արժանացած գաւազանը։ Կայսրը յայտնեց, որ թագաւորը զինուորական աջողութիւնները վերագրում է յունական զօրքերի հերոսական քաջագործութիւններից բացի նաև պրուսական պատերազմական պրինցիպներին, որը թագաւորը իւրացրել է դեռ ևս օֆիցերութեան ժամանակ երկրորդ գվարդեական պոլկում և զինուորական ճեմարանում։ «Գերմանական զօրքը,— ապա ասաց կայսրը,—պարծենում է այդ լաւ կարծիքով, որը արդարացի գնահատութիւն է տալիս գերմանական ուսուցիչ աշխատանքներին զինուորական գործում, որ ապացուցանում է, թէ գերմանական պրինցիպների ճշգրիտ գործադրումը ապահովում է յաղթութիւնը»։ Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնելով՝ կրկնել է իր ասած վերոյիշեալ խօսքերը։

—

Թէհրան.—Խնամակալը սպասվում է սեպտեմբերի 4-ին։ Ոստիկանութիւնը զբաղված է այն թռուցիկի հեղինակներին որոնելով, որի մէջ խստիւ դատափետվում է խնամակալը։

Ժանդարմները շվէդական օֆիցերների հրամանատարութեամբ պահպանում են Էնզելի-Թէհրան ճանապարհը։

—

Թէհրան.—Աստուածաբանութեան ուսանողների հանրակացարանում կռիւ պատահեց։ Մէկը սպանվել է։ Սպանողը փախաւ քաղաքից։

Երեկոյեան նշանակված է դեմոկրատական կուսակցութեան ժողովը մէջլիսի ընտրութեան հարցի առիթով։ Ժողովին հրաւիրված են մասնակցելու մօտ 500 հոգի։

—

Լոնդոն.—Լիւրիսհէմի պօստատանը պայթիւնից հրդեհ է ծագել, որը ոչնչացրել է բոլոր թղթակցութիւնները և սաստիկ փչացրել է շէնքը։ Կասկածում են, որ դա սուֆրաժիստուհիների աշխատանքն է։

Տրաֆալգար այգում տեղի ունեցաւ բանուորական միտինգ, պախարակելով ոստիկանութեան գործած բռնութիւնները Դուբլինում և պահանջելով լորդ Էբէրդինի հրաժարականը։

—

Լիգնից.—«Ցեպպելին I» դիրիժաբլը իջնելիս գետնին զարնվեց և փչացաւ։ Մի հոգի սաստիկ ջարդուածքներ ստացաւ։ Ցեպպելինը ինքը անփաս մնաց և աւտոմօբիլով գնաց տուն։

—

Վաննէ.— Օդաթռիչ Զէնգէն չը պարզված պատճառից վայր ընկաւ Գրեէֆրենբրօյխի մօտ և մեռաւ։

—

Իօհաննիստալ.—Օդաթռիչ Րինգերը ընկաւ 200 մետր բարձրութիւնից և մեռաւ։

—

Սեվաստոպօլ.— Պօրուչիկ Դրուժինինը Նիւպօրի վրա թռիչք կատարելիս ընկաւ ու մեռաւ։

—

Բիլբաօ.—Դօն-Խայմէի կուսակցութեան անդամների ու հանրապետականների միջև տեղի ունեցած ընդհարման միջոցին վիրաւորված են մի ոստիկան ծանր կերպով, մի քանի հոգի էլ թեթև։

—

Բիլբաօ.—Գիշերը նորից ընդհարում պատահեց հանրապետականների և Բուրբոնեան դօն-Խայմէի կողմնակիցների միջև։ Երեք հոգի վիրաւորված են։

—

Հէլգօլանդ.—Երեկոյեան ժամը 7-ին մրրիկի միջոցին ջրասոյզ եղաւ ծովային դիրիժաբլ Լ. I-ը։ Օգնութեան եկած ականանաւերը ազատեցին ծառայողներից 6 հոգու. պակասում են 16 հոգի։

—

Մազամէ.— Բանուորական գնացքը Սանտամանսուի մօտ ընդհարվեց զինուորական գնացքի հետ։ Երեք հոգի սպանվել են, շատերը վիրաւորվել։

ՃԱՊՈՆՕ-ՉԻՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ
(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
27 օգոստոսի

Տօկիօ.— Պրեմիերը պաշտօնապէս յայտնեց, որ կառավարութիւնը «Չիօտա» և «Նիտակա» յածանաւերից իջեցրած զօրքերը համարում է բաւարար Նանկինում եղած ճապօնացիների պաշտպանութեան համար։ Ցամաքային զօրքեր ուղարկելու լուրերը

հերքվում են։ Մամուլը աշխատում է զուսպ կերպով քննութեան առնել Նանկինի միջադէպը այն յույսով, որ Չինաստանը անխօս կը կատարի Եապոնիայի պահանջները։ «Ջիձին» Նանկինի միջադէպը բացատրում է թշնամական ագիտացիայով Պէկինի կառավարութեան կողմից ընդդէմ Եապոնիայի։

—

Պէկին.—Նանկինում պատահած միջադէպի առիթով տեղական եապոնական միսսիան հրահանգ ուղեց իր կառավարութիւնից և մինչև ստանալը բաւականացաւ հաղորդելով փաստի մասին չինական կառավարութեանը, յիշեցնելով որ Եապոնիայի վերաբերմունքի մասին կը հաղորդվի լրացուցիչ կերպով։ Դրութիւնը պէտք է համարել լուրջ։

—

Տօկիօ.—Չը նայելով որ արգելված էր միտինգը Խիբիա այգում, այնուամենայնիւ այնտեղ հաւաքվեցին մինչև 30,000 հոգի։ Ընդունված է բանաձև, որով ժողովուրդը պահանջում է զօրք ուղարկել Չինաստան։ Միտինգին մասնակցողների մի մասը գնաց դէպի արտաքին գործերի մինիստրութիւն, ուր ցոյց արեց և պահանջեց Մակինօյին։ Վերջինիս բացակայութեան պատճառով, ամբոխը գնաց դէպի պրէմիէրի բնակարանը և այնտեղ սպասեց նրա գալուն մինչև գիշերվայ ժամը 3-ը։ Ընդհարում չը պատահեց։

Խօսում են, որ նաւաստիներ են ուղարկված Նագասակի՝ այնտեղ իջեցրած զօրքը ուժեղացնելու համար։ Սասաբօյում պատրաստվում են ծով դուրս գալու հինգ զինուորական նաւեր։ Մօտ օրերս Սանկօյի զօրքերին փոխարինելու են ուղարկվում հետևակների մի բատալիօն և 18-րդ զօրաբանակի գնդացիրների չորս րօտաներ։

Լուր կայ, որ կառավարութիւնը վարձում է շոգենաւեր։ Սպասվում են, որ զօրքեր կուղարկեն Չինաստան։

Պրէմիէր-մինիստրը ասաց «Չինաստանը ուսումնասիրող ընկերութեան» պատգամաւորներին, որ կառավարութիւնը քննութիւն է կատարում Նանկինի գործի առիթով և որ առ այժմ բանակցութիւններ չեն սկսվել։ Մանջուրօ-մոնղօլական հարցի լուծումը ներկայումս կառավարութիւնը գտնում է անյարմար։ Աբէի սպանութեան մէջ կասկածվող երկու հոգի կալանաւորված են։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 օգոստոսի

Կ. Պոլիս.—Եկաւ «Համիդիէ» կածանաւը։ Նրան հանդիսաւոր ընդունելութիւն ցոյց տուին սուլթանը, կառավարութիւնը և ազգաբնակութիւնը։

Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ կայացաւ թիւրք-բօլղարական կոնֆերէնցիայի առաջին նիստը։ Մեծ վէզիրը ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի բանակցութիւնները բաւարար հետևանքի հասցնեն։ Սավօվը պատասխան ճառի մէջ յոյս յայտնեց, որ բանակցութիւնները աջողութեամբ կը պսակվեն։ Մտքերի փոխանակութիւն կատարվեց պայգայ սահմանների հարցի առիթով։ Յաջորդ նիստը կը լինի հինգշաբթի։ Մինչ այդ թիւրք պատգամաւորների խորհրդակցութիւններ տեղի կունենան։

—

Կ. Պոլիս.—Բ. Դրան մէջ կայացաւ մինիստրների խորհրդի նիստը մեծ վէզիրի նախագահութեամբ։ Ներկայ էին օսմ. պատգամաւորները և Ադրիանուպօլսից եկած Էնվէր-բէյը։ Երեկոյեան տեղի կունենայ օսմ. պատգամաւորների մասնաւոր խորհրդակցութիւնը բօլգարականի հետ, որին կը յայտնվի Թիւրքիայի պայմանները պայգայ սահմանի մասին։

—

Բէլգրադ.—Սերբ-չերնօգօրական բանակցութիւնները ժամանակաւորապէս դադարել են։ Սերբիան՝ կամենալով ընդառաջել պահանջներին՝ համաձայնվել է մաքսիմալ զիջումն անելու, վերապահելով Չերնօգօրիային Դիակօվօն և Իփէկը։

—

Հռոմ.—Ստեֆանիի գործակալութեանը հաղորդում են Աթէնքից, որ յունական կառավարութեան ներկայացված է մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչների հաւաքական յայտագիրը, որը պարունակում է իր մէջ Լօնդօնի խորհրդակցութեան վճիռը Ալբանիայի հարաւային և հարաւ-արևելեան սահմանի վերաբերեալ։

Խ Օ Լ Ե Ր Ա

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Խերսոնում խօլերայի զարգացման առաջն առնելու նպատակով անհրաժեշտ է համարվում յայտարարել Խերսոնը խօլերայի կողմից անբարեյաջող, Խերսոնի նահանգը և նրան կից գտնվող Բալթի և Դնեպրեան գաւառները՝ երկիւղալի։ Նկատի առնելով Ռումինիայի հիւսիսային մասի վտանգված լինելը խօլերայով և ցամաքային ճանապարհով, խօլերայի մուտքը Ռուսաստան խափանելու նպատակով անհրաժեշտ է ճանաչված Բեսսարաբիայի նահանգը յայտարարել վտանգաւոր խօլերայի կողմից։

ՍՕՖԻԱ։ Վիդինի, Վրացի, Պլէվնէնի և Սիստօվայի շրջանները խօլերայի կողմից յայտարարված են անբարեյաջող։

ԼՎՕՎ։ Օպօրտօյում, Օտրինի շրջանում հիւանդացել է մէկը խօլերայի նշաններով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Դնեպրեան գաւառի Ալեօշկայում գործող հակաժանտախտային յանձնաժողովի տեղեկութեամբ, խօլերայով հիւանդանալու երեք դէպք է պատահել։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Ներքին գործերի մինիստրի տեղեկութեամբ ասիական խօլերա է երևացել զանազան կոմիտէտներում գտնվող 5 տեղերում։

ԻՍԼԱՄԸ ԵՒ ՀԱՄԻՍԼԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

III

Մենք արդէն մի անգամ ասել ենք, որ հեղինակաւոր շրջաններում տիրապետում էր այն կարծիքը, թէ համիսլամութեան գաղափարի յղացողը և սուլթան Համիդին ներշնչողը եղել է Վիլհէլմ կայսրը։

Սրա վրա եթէ աւելացնենք նաև Գերմանիայի բացարձակ աջակցութիւնը Թիւրքիային, բնականաբար այն եզրակացութեան պիտի գանք, որ քաղաքական պայմաններն այն ժամանակ բաւական նպաստաւոր են եղել Թիւրքիայի համար։

Այն ժամանակ թէ երբեակ դաշնակցութեան և թէ Անգլիայի քաղաքականութեան սկզբունքը Մոտաւոր Ասիայում այն էր, որ Ռուսաստանի դէմ կանգնած լինի ուժեղ Թիւրքիա, նրա առաջխաղացութիւնը խանգարելու համար։

Բայց այն օրից անցել է աւելի քան քառորդ դար։ Քաղաքական պայմանները փոխվել են։ Այն պետութիւնները, որոնք որևէ հարցով հանդէս գալու հնարաւորութիւն և պատճառ չունէին, այժմ թէ՛ քաղաքական և թէ՛ տնտեսական տեսակէտից չափազանց շահագրգռված են Ասիական Թիւրքիայով։

Առաջ Թիւրքիայի հետ ընդհանուր ունեցած դէպքերում Ռուսաստանը իր դէմ ունենում էր միայն օսմանեան բանակը։ Միւս պետութիւնները, չը հաշւելով Սեվաստօպօլի կռիւը, միշտ չէզոքութիւն էին պահպանում։ Մնում էր չէզոքութիւն պահպանող պետութիւնների վերջին խօսքը հաշտութեան պայմանագրութիւնը կնքելու ժամանակ։ Այս «վերջին խօսք» ասածդ շատ էլ ապահով բան չէր ռուս-թիւրքական սահմանը անխախտ պահպանելու համար։ Կարող էր պատահել քաղաքական այնպիսի կօմբինացիա, որ ձայների մեծամասնութիւնը դառնար յօգուտ Ռուսաստանի։

Այժմ շնորհիւ այն բանի, որ մի կողմից Ռուսաստանը ոչ մի քայլ չի արել Ասիական Թիւրքիայում իր գերիշխանութեան իրաւունքը պահպանելու համար, միւս կողմից՝ ընդհակառակը՝ Անգլիան, Գերմանիան ու Ֆրանսիան տնտեսական և քաղաքական ահագին նուաճումներ են արել Թիւրքիայի անատօլիական վիլայէթներում, դրութիւնը բոլորովին փոխվել է։ Ուրեմն ներկայ պայմաններում եթէ Ռուսաստանը փորձի Թիւրքիայի վրա արշաւելու ագրեսիվ նպատակով, իր դէմ կունենայ բացի օսմանեան բանակից՝ նաև երբեակ նիզակակիցների բանակը՝ մի կողմից, անգլիականը՝ միւս կողմից, եթէ Ֆրանսիան բաւականանայ տնաճութեան ժեստով դէպի իր դաշնակիցը։

Եւ որովհետև շնորհիւ քաղաքական պայմանների նոր դասաւորութեան, Ռուսաստանը, առանց միւս պետութիւնների համաձայնութեան, չի կարող Թիւրքիայից ոչ մի թիզ հող գրաւել, ուստի հզօր Թիւրքիայի կարիքը ինքն ըստ ինքեան վերանում է։ Չէ՞ որ Բեռլինի դաշնագրի ընդգծած status-quo-ն այնքան անկայուն կերպով օդը ցնդեց և Եւրոպական Թիւրքիան բաժանբաժան եղաւ։ Ա. Յ. Մուրադեան

Սամարղանդ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅ ԿՈՄՍ ՎՈՐՈՆՑՈՎ-ԴԱՇԿՈՎԻ ԱՄԵՆԱՀՊԱՏԱԿ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ԿՈՎԿԱՍԻ Ց-ԱՄԵԱՑ ԻՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ *)

«Խօսելով առանձին ազգութիւնների քաղաքական տրամադրութիւնների մասին, ես չեմ կարող լռել երկրի զուտ ռուսական ազգաբնակութեան վերաբերմամբ, իսկապէս նրա մի խմբի մասին, որի մէջ նկատվում է որոշ դժգոհութիւն, այն է՝ ռուս աղանդաւորների մասին։ Մի քանի աղանդներ հանդիսանում են այժմ Անդրկովկասում աւելի վատ դրութեան մէջ, քան առաջ եղել են երբևիցէ։ Ուստի Անդրկովկասի աղանդաւորների շրջանում սկսել է խօսվել «նոր տեղեր»՝ Ամերիկա գաղթելու մասին։ Ես կարծում եմ, որ երկրի առանձնայատկութիւնները պահանջում են նաև ներկայ դէպքում առանձին միջոցներ, որը նախատեսել անկարող է կենտրօնական կառավարութիւնը։ Բաց թողնել երկրից ռուս մարդկանց, որոնք մտցրել են նրա մէջ ռուսական սկզբունք և կուլտուրա, աններելի սխալ կը լինէր»։

«Կովկասեան ազգաբնակութեան տրամադրութիւնների քաղաքական տեսութեան իբրև եզրակացութիւն՝ ես պէտք է նկատեմ, որ եթէ չը կայ առանձին ազգութիւնների սեպարատիզմ, չը կայ և ընդհանուր կովկասեան սեպարատիզմ, որովհետև Կովկասի բոլոր ազգութիւնները տրամադրված են միմեանց հանդէպ թշնամօրէն, հաշտվում են իրանց համաբնակեցութեան հետ միայն ռուսական իշխանութեան ազդեցութեան ներքոյ և, առանց այդ իշխանութեան, միմեանց հետ արիւնահեղ մրցութեան մէջ կը մանէին»։

Շօշափելով ապա մի քանի անհրաժեշտ ռէֆօրմների հարցը Կովկասում, ինչպէս՝ զէմստվային, դատաստանական և այլն, որոնց անկիւնաքարն է ազգաբնակութիւնը, փոխարքան տալիս է ազգաբնակութեան քաղաքական իղձերի նշանակութեան ընդհանուր գնահատութիւնը։

«Ի մի վերածելով կովկասեան ազգաբնակութեան բոլոր իղձերը, որոնց գոհացումը կազմում է նրա անուրջը, ես իմ հաւատարիմ հպատակութեան պարտքն եմ համարում վկայել մի քանի կէտեր, որ այդ իղձերը կատարելապէս իրագործելի են և անհնարին է նրանց մէջ նկատել սեպարատիստական իղձեր՝ ձգտելով նոյնիսկ գտնել նրանց մէջ վտանգաւոր ցանկութիւններ։ Ընդհակառակը՝ այդ իղձերի գոհացումը կը շղկապէ կովկասցիներին Ռուսաստանի հետ»։

Դրանից յետոյ՝ երկրի տնտեսական դրութեան և կուլտուրական-լուսաւորական գործի վիճակի տեսութիւնը կատարելով՝ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը յայտնում է, թէ «անցած ութ տարիները շօշափելիօրէն համոզեցին անձամբ ինձ, որ կովկասեան երկիրը անմիջապէս Պետերբուրգի կենտրօնական կառավարութեանը ենթարկելը, ես առաւել փոխարքայի պաշտօնը փոխարինելը քաղաքացիական մասի ընդհանուր հրամանատարի կամ ընդհանուր նահանգապետի պաշտօնով՝ չեն կարող համապատասխանել պետութեան ընդհանուր շահերին... Եթէ ես, որ վայելում եմ փոխարքայի իշխանութիւն և իրաւունքներով դրված եմ մինիստրների եթէ ոչ բարձր, գոնէ նրանց հաւասար, ստիպված էի երբեմն եռանդուն կռիւ մղել կենտրօնական կառավարութեան ներկայացուցիչների դէմ՝ ռէֆօրմներն անցկացնելու համար, այն ժամանակ այդպիսի կռիւն ուղղակի անհնարին է այն անձի համար, որ պէտք է հպատակվի ներքին գործերի մինիստրին։ Ուստի կովկասեան փոխարքայութիւնը պէտք է պահպանել և ապագայում՝ անխախտ իմ անձնական դրութիւնից՝ իբրև փոխարքայի։ Ինքն ըստ ինքեան հասկացվում է, որ, պահպանելով Կովկասի կառավարութեան այդ ձևը, անհրաժեշտ է դնել փոխարքայական կառավարութիւնը պատշաճաւոր դրութեան մէջ անձնական պէրսօնալով, որ ըստ թւի և ոճկի համապատասխանէր նրա նպատակներին։ Ես չը կարողացայ մինչև այժմ այդ անել ի նկատ ունենալով անցողական ժամանակը և կենտրօնական կառավարութեան տատանումները՝ Կովկասի համար կառավարութեան այդ ձևի անհրաժեշտութեան մասին։ Այժմ պէտք է այդ հարցը վերջնականապէս լուծել և դնել փոխարքայի կառավարութիւնը պատշաճ դրութեան մէջ։ Միևնոյն ժամանակ՝ աւելի մեծ կապ հաստատելու համար փոխարքայի և կենտրօնական կառավարութեան միջև՝ խիստ կարևոր է մտցնել փոխարքային, իսկ սրա բացակայութեան ժամանակ Պետերբուրգից՝ նրա փոխանորդին, մինիստրների խորհրդի կազմի մէջ, որպէսզի փոխարքայական կառավարութիւնը միշտ իրազեկ լինի կայսրութեան գերագոյն կառավարութեան գործերին»։

(«Нов. Вр.»)

ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Երեքշաբթի, օգոստոսի 27-ին, տեղի ունեցաւ առաւօտեան ժամը 10—2-ը Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի յուղարկաւորութիւնը և թաղումը։

Չը նայելով որ տրամվայի գործադուլի և կառքերի բացակայութեան պատճառով երթևեկութիւնը քաղաքում դժուարացել է, բայց ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանում և տան առաջ հաւաքվել էր յուղարկաւորների բաւական մեծ բազմութիւն։ Թէև քահանայական դասից հրաւիրվել էր միայն ծխական քահանան՝ (Մողնու եկեղեցու) միւս միաբանների հետ, բայց միւս եկեղեցիների քահանաներից ևս եկել էին ինքնաբերաբար, եկել էր և Բենիկ վարդապետը։ Դագաղի վրա սփռված էին թարմ ծաղիկներ և դրված մի քանի պսակներ, որոնց մէջ մի մեծ, թարմ ծաղիկներից և վարդերից հիւսված պսակ «Մշակի» խմբագրութեան կօլլեգիայի և աշխատակիցների կողմից՝ այս վերտառութեամբ. «Մշակի» անձնուէր և իդէալիստ դրօշակակիր Յովհ. Տէր-Մարկոսեանին՝ «Մշակի» խմբագրական կօլլեգիայից և աշխատակիցներից. 22 օգոստոսի 1913 թ.»։ Պսակներ էին ուղարկել նաև հանգուցեալի մօտ բարեկամներ բժշկ. Կ. Ստեփանեան և Բ. Առաքելեան։

Ճիշդ ժամը 10-ին հոգևորականութիւնը սկսեց կատարել կարգը, հանդիսապետութեամբ Բենիկ վարդապետի։ Դագաղը իրանց ուսերի վրա բաւական երկար տեղ բնակարանից (Օլգինսկայա փ.) տարան «Մշակի» խմբագրութեան անդամները, աշխատակիցները և գրաշարները և դրին դիակառքի վրա Գօլովինսկի փողոցի մուտքին։ Անցնելով ամբողջ այդ փողոցը, Դվօրցօվայա փողոցը, Երևանեան հրապարակը, յուղարկաւորութիւնը թեքվեց դէպի Սերգէյեվսկայա փողոց, ուր «Մշակի» խմբագրութեան առաջ թափօրը կանգ առաւ, ուր և դագաղին հանգիստ տրվեց, ապա այդտեղից մինչև Մողնու եկեղեցին դագաղը ուսերի վրա տարան «Մշակի» աշխատակիցները և գրաշարները։ Պատարագի սկզբին եկեղեցի եկաւ Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը։ Յուղարկաւորների մէջ կային Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան, քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխ. Ալ. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ, վարչութեան անդամ իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկ և ձայնաւորներ, հայ ինտելիգենցիայի, մամուլի, ռուս և վրացի մամուլի ներկայացուցիչներ, և բազմաթիւ այլ անձինք երկու սեռի։ Ժամը $12^{1}/_{2}$-ին վերջացաւ պատարագը և սկսվեց հանգստեան կարգը, որին հանդիսադիր եղաւ Մեսրոպ եպիսկոպոսը։ Ապա յուղարկաւորութիւնը եկեղեցուց դիմեց դէպի Խօջիվանքի գերեզմանատուն՝ անցնելով Բեհբութեան փողոցով, Մէյդանով, Հալաբարով։

Գերեզմանը պատրաստված էր Անդրէաս Արծրունու դամբարանի կողքին՝ Գր Արծրունու դամբարանի մօտ։ Դագաղը գերեզման իջեցնելուց առաջ «Մշակի» խմբագիր Ալ. Քալանթար խօսեց հետևեալ դամբանականը.

Այս թանկագին և յիշատակելի շիրիմների կողքին յաւիտենական հանգստութեան է գնում մեր սիրելի ընկեր և գործակից Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի մարմինը։

Արծրունիների հանգստարանում խաղաղ նինջ կը գտնի յոգնած և տառապած մարմինը մտերիմների աճիւնի մօտ։

Արծրունիները սիրեցին Յովհաննէսին՝ իբրև ազնիւ ու անձնուէր հոգու և հաւատացին նրան՝ իբրև անկեղծ և անդաւաճան բարեկամի։ Եւ Յովհաննէսը իր ամբողջ կեանքում մնաց անդրդուելի երկրպագուն այն անձերի, որոնց շրջանում նա գտել էր իր վերածնութիւնը, ստացել էր իր գաղափարական մկրտութիւնը և տեսել էր իր հոգեկան տենչերի ու կարօտների իրականացումը։

«Մշակը» այն ոգևորող և հմայող տաճարն էր, ուր թէ ներշնչումներ ստանալու և թէ գործելու նուիրեց իրան Յովհաննէսը։

Նա նուիրվեց «Մշակի» հիմնադրին իր ամբողջ էութեամբ և դարձաւ նրա ամենամերձ մտերիմը, աջակցելով ամեն գործերում, որքան ներում էին իր լարված ուժերը։

Թանկագին հանգամանք է այդ անձնուէր, ֆանատիկոս աջակցութիւնը։ Նա ջերմութիւն է, որ խրախոյս է տալիս ամեն մի քարոզչի, նա սփոփանք է մարտնչողի վիրաւորված սրտի համար։

Գնահատելի են և թանկ գնահատելի անհուն ոգևորութեամբ համակված աջակից ուժերը և նրանց դերը կարևոր է իրական կեանքի մէջ։

Յովհաննէսը հանդիսացաւ այդպիսի աջակից մի ուժ, որի սիրտը բաբախում էր «Մշակի» հիմնադրի աշխատանոցում կենսաթրթիռ զարկերով։

Մենք՝ խմբագրական աշխատողներս, որ երկար տարիներ շարունակ գործել ենք Յովհաննէսի հետ օրեր, շաբաթներ, տարիներ, որ անց ենք կացրել երկար գիշերներ խմբագրական սենեակներում, մենք գիտենք թէ ի՛նչ է այն ծանր աշխատանքը, որը բաժին էր ընկել մեր սիրելի գործակցին։

Ծանր է լրագրական գործողի աշխատանքը, և նա ծանրագին էր մեր հրատարակչական պայմաններում, նախկին գրաքննական և այլ պահանջների գոյութեան ժամանակ։ Հրատարակչական և խմբագրական հոգսերը գալիս էին բարդացնելու այն մտատանջութիւնը, որով աշխատում էր խմբագրական մեր ընտանիքը։

Այստեղ դրված շիրիմների հետ կապված են որոշ գաղափարներ, որոնք յիշատակելի են մեզ համար։ Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի անուան հետ կապված կը լինի գաղափարական քարոզչին հաւատարիմ մնալու, անկեղծ աջակից հանդիսանալու և անխոնջ աշխատանքի գաղափարները։

Դու, սիրելի ընկեր, գնացիր միզանից, և մենք քո գերեզմանի առաջ կարող ենք միայն այն ասել, որ սուրբ գործը մնում է իր անպարտ վեհութեան մէջ և նրա համար մնացածներս կը շարունակենք գործել անսպառ ոգևորութեամբ և եռանդով։

Հանգիստ նինջ։

Դագաղը գերեզման իջեցրվեց հանդիսականների խորին վշտի զգացմունքներով և ժամը 2-ին Յ. Տէր-Մարկոսեանը յաւիտեան բաժանվեց մեզանից՝ հանգչելու խաղաղութեան մէջ։

—

«Մշակի» խմբագրութիւնը իր բարոյական պարտքն է համարում շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր այն հաստատութիւններին, մամուլի օրգաններին, դասակարգերին ու անհատներին, որոնք Թիֆլիսում անձամբ կամ ներկայացուցիչների միջոցով և կամ գրութեամբ իրանց ցաւակցութիւնը յայտնեցին խմբագրութեանս կրած ծանր կորստի համար՝ ի դէմս հանգուցեալ Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի՝ և մասնակցեցին նրա յուղարկաւորութեան և թաղման, իսկ գաւառներից արտայայտեցին իրանց վշտակցութիւնը հեռագիրներով և նամակներով։

Խմբագրութիւնս իր շնորհակալութիւնն է յայտնում առանձնապէս այն հոգևորականներին, ինչպէս, օրինակ, Թիֆլիսի թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսին, Բենիկ վարդապետին և միւս եկեղեցիների քահանաներին, որոնք ինքնաբերաբար մասնակցեցին յուղարկաւորութեան. նաև Թիֆլիսի քաղաքագլխին և ուպրավայի անդամներին, մէջլիսների աւագին, տեղական հայ, ռուս և վրացի մամուլի ներկայացուցիչներին, ինչպէս և բժշկապետներ Բ. Նաւասարդեանին, Կ. Ստեփանեանին, Արտ. Շիխեանին, Մ. Մկրտումեանին և Յ. Ադամեանին, որոնցից առաջինները անցեալ տարի և այս տարվայ սկզբին, իսկ վերջինը՝ վերջին ամիսներին յօժարակամ պատրաստակամութեամբ խնամեցին հանգուցեալին։

Հասարակական բոլոր խաւերի համակրութեան և վշտակցութեան այդ անկեղծ արտայայտութիւնները վկայելով այն սերտ ու զօրեղ կապը, որ հաստատված է հայ ժողովրդի և «Մշակի» միջև, որի դրօշակակիրներից մէկն էր հանգուցեալը, հանդիսանում են սփոփանք և մխիթարութիւն «Մշակի» խմբագրութեան անդամների և աշխատակիցների համար։

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՈՒՂՂՎԱԾ «ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Վերին-Ագուլիս, 26 օգոստ.

Այս րօպէիս իմանալով թանկագին Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի մահը՝ սաստիկ վշտացայ հին բարեկամի կորստեամբ։ Ծանր էին նրա վերջին օրերը։ Թող թեթև լինի հողը նրա վրա։ Հայկ Տէր-Միքայէլեան

—

Մոսկվա, 26 օգոստ.

Խորին վիշտ եմ արտայայտում՝ մայրենի ժուրնալիստիկայի անխոնջ աշխատաւոր Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի մահվան առիթով։

Ատ-Զէն

—

Ալէքսանդրօպօլ, 26 օգոստոսի

Արտայայտում եմ անկեղծ ցաւակցութիւն՝ համեստ և ազնիւ գործիչ Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի մահվան առիթով։

Երուանդ Տէր-Մինասեան

—

Կարս, 26 օգոստոսի

Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի վախճանը խորապէս վշտացրեց Կարսի հայ հասարակութեանը։ Նրա կորուստը անփոխարինելի է։ Հանգուցեալը երկար տարիների ընթացքում կրեց իր ուսերի վրա լրագրի հրատարակութեան ծանրութիւնը։ Մենք ամենքս ողբում ենք խօսքի և մամուլի արժանաւոր գործչի մահը։

Բոլոր քաղաքացիների կողմից՝

Սարիբէկ Տէր-Մելքիսեդեկեան

—

Գանձակ, 25 օգոստոսի

Սրտի անկեղծ զգացմունքով ողբում ենք արժանայիշատակ Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի կանխաժամ մահը։

Յաւերժ յիշատակ «Մշակի» բազմաշխատ զինուորին։ Գ. Ք. Թումանեան

—

Բագու, 26 օգոստոսի

«Մշակ» լրագրի երկարամեայ աշխատակից Տէր-Մարկոսեանի մահվան առիթով արտայայտում եմ իմ սրտագին ցաւակցութիւնը։

«Սոխակ Հայաստանի» հրատարակիչ

Գրիգոր աւ. քահ. Գրիգորեան

—

Զաքաթալա, 26 օգոստոսի

«Մշակի» հրատարակիչ Յ. Տէր-Մարկոսեանի անակնկալ մահը ապշեցրեց մեզ ամենքիս. խաղաղութիւն հանգուցեալի աճիւնին. յարգալից բաժանում ենք խմբագրութեան վիշտը։

Աստուածատուր Բէկ-Յովսէփեան

—

Ջուրօվսկիյ պրօմիսլ, 24 օգոստ.

Անկեղծ զգացմունքով, խորին վիշտս եմ յայտնում ազնիւ Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի մահվան առիթով։

Յակովբ Փիրալեան

—

Ստաւրօպօլ, 27 օգոստոսի

Երկնից արքայութիւն Արծրունու համոզմունքների դրօշակակիր և անխոնջ երկրպագու, ազնիւ Տէր-Մարկոսեանին։

Ս. Ք. Տէր-Յովհաննիսեան

—

Գանձակ, 25 օգոստոսի

Այսօր կատարեցի հոգեհանգիստ ս. Յովհաննէս մայր եկեղեցում Գէորգ Բարխուդարեանի և Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի—հայկական գրականութեան և մամուլի համեստ, ազնիւ աշխատաւորների համար։

Յայտնում եմ ցաւակցութիւնս «Մշակի» յարգոյ խմբագրութեան կրած ծանր կորստի համար յանձին նրա անդամ և լրագրի հրատարակիչ Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի։

Լևոն վարդապետ

—

Յարեցյին, 26 օգոստոսի

Խորին ցաւակցութիւն եմ յայտնում «Մշակի» սեւներից մէկի մահվան առիթով։

Գէորգ աւ. քահ. Մկրտումեան

*) Տես «Մշակ» № 188.

(Նամակով)

Թիֆլիս, 26 օգոստոսի

Հայ լիբերալիզմը յանձին Յովհաննէս Տէր-Մարկոսեանի կորցրեց իր համեստագոյն և ժրաջան Թարգմաններից մէկին։ Ինձ համար գնահատելի էր այդ մարդու ըստ ամենայնի շիտակ և անկեղծ բնաւորութիւնը. երբէք իր դաւանանքը նա չէր ձգնում զարդարելու այնպիսի ծայրայեղական էպիտետներով, որոնցով սիրում են յաճախ փետրաւորվել ժամանակակից հայ նացիօնալիստները մեր հասարակական կեանքի ներկայ յեղաշրջված շրջանում։ Այդ անկեղծութեան հետ սերտօրէն շաղկապված էր համգուցեալի մէջ նաև այն համբերատարութիւնը լիբերալիզմի արմատական եբիտասարդ քննադատների նկատմամբ, որը իրաւամբ ներկայ «Մշակի» Արծրունեան տրադիցիաներից լաւագոյնն է և իրերի դրութեամբ գոյութիւն ունի մինչև այժմ։

Այդ լաւագոյն տրադիցիայի պահպանողին յաւիտենական հանգիստ։

Սուրխաթեան

—

Թիֆլիս, 24 օգոստ.

Խնդրեմ Թոյլ տուէք իմ անկեղծ ցաւակցութիւնս յայտնել հայ լրագրութեան աւագագոյն անդամ «Մշակի» անխոնջ աշխատակից Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի մահվան առիթով։

«Մշակի» մշտական ընթերցող և անկեղծ բարեկամ՝

Վահան Յ. Յովհաննիսեան

—

Շուշի, 24 օգոստոսի

Խորապէս վշտակցում եմ «Մշակի» խմբագրութեանը՝ յանձին Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի, իր հինաւուրց ու եռանդուն գրաշակակիրի և իմ վաղեմի ընկերոջս, անժամանակ մահվան առիթով։

Հանգուցեալի բնաւորութեան պսակն էր համեստութիւնն ու անփառասիրութիւնը, որից դրդված, առանց իր անունը հրապարակ հանելու, «Մշակի» էջերը լցնում էր բազմաթիւ յօդուածներով ու թարգմանութիւններով։

Իր օրինակելի գործունէութեան համար վաղուց ես նրան նմանեցրել էի մանուշակի, որ շրջակայ Թփերում Թագնված լինելով իր քաղցր բուրմունքով լցնում է իր շրջապատը։

Հանգիստ օրինակելի, համեստ և անփառասէր գրողի և գործիչի ոսկորներին։

Մակ. Զմշկեան

—

Վաղարշապատ, 24 օգոստոսի

Կարդալով «Մշակի» այսօրվայ համարում (№ 158) «Մշակի» գլխաւոր աշխատակիցներից մէկի՝ Յ. Տէր-Մարկոսեանի մահվան բօթը չեմ կարող սառնասիրտ վերաբերվել այդ թանգագին և անփոխարինելի կորստին։

Ի սրտէ Փառակցում եմ խմբագրութեանդ հասած մեծ վշտին և խառնում եմ իմ արտասուքների կաթիլները այն կաթիլների հետ, որոնք թափվել են և կը թափվեն մեռած, բայց մեզ համար ընդմիշտ կենդանի մարդու, քաղցր լուծ և ծանր խաչ կրողի դիակի վրա։ Յայտնում եմ ցաւակցութիւնս թէ խմբագրութեանդ և թէ մեր ամենից սիրված ու փայփայված, ճշմարտութիւն սիրող, վառը և կեղծիքը մերկացնող «Մշակի» ժրաջան աշխատակցի ու հրատարակչի ընտանիքին։ Հանգիստ ոսկորներիդ և համբոյր Թարմ շիրիմիդ, ով բեղմնաւոր հասկ։

Վահան ք. Աղաղադեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՐԱՄՎԱՅԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ինչպէս գիտենք, Թիֆլիսի տրամվայի երթեւեկութիւնը կանգ է առել ամսիս 26-ին, երկուշաբթի օրից, նրա բոլոր ծառայողների արած գործադուլի պատճառով։

Տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ տրամվայի ծառայողները և բանւորները վաղուց, դեռ յունիսի 6-ին, խնդրագիր են ներկայացրել տրամվայի վարչութեան և նկարագրելով իրանց աննախանձելի վիճակը՝ արել որոշ պահանջներ, որոնք կարող են մի փոքր բարւոքել այդ վիճակը։ Սակայն վարչութիւնը ուշադրութիւն չէ դարձնում։

Անցեալ շաբաթ բոլոր ծառայողները նորից մի պատճառաբանեալ զեկուցագիր են ներկայացնում տրամվայի վարչութեան, որով անում են մի շարք նոտեսական պահանջներ, տալով պատասխանի համար 3 օր ժամանակամիջոց։ Սակայն վարչութիւնը, պատճառ բերելով, որ տրամվայի տնօրէնը և գլխաւոր վարչութիւնը գտնվում է Բրիւսելում և նա միայն իրաւունք ունի պատասխան տալ, խոստանում է յայտնել գլխաւոր վարչութեանն այդ պահանջները, բայց յայտնում է ոչ թէ հեռագրով, այլ պօստով, և խնդրում է ծառայողներին սպասել մինչև սեպտեմբերի 5-ը և գործադուլ չանել մինչև Բրիւսէլից պատասխան ստանալը։ Ծառայողները չեն համաձայնում և, չը ստանալով գոհացում 3 օրվայ ընթացքում, օգոստոսի 26-ին յայտարարում են ընդհանուր գործադուլ։

Տեղական ռուս լրագիրները տպել են ծառայողների ներկայացրած պահանջները և նրանց պատճառաբանեալ լուսաբանութիւնը։

Գլխաւոր պահանջները հետեւեալներն են. 1) ռոճիկի յաւելումն ամեն 6 ամիսը մի անգամ 10 կոպէկով։ Մինչև այժմ ծառայողները ստանում էին օրավարձ 70 կոպէկից սկսած (պահապանները, բանւորները) մինչև 2 ր. 50 կ. (կայարանի պետերը). այժմ ծառայողները պահանջում են աւելացնել ռոճիկը ամեն 6 ամիսը մի անգամ 10 կոպէկով, այն հաշւով որ պահապանների ռոճիկը հասնի օրական 1 ր. 20 կոպէկի։ Այդ պահանջը պատճառաբանվում է հետեւեալ դիտողութիւններով. ապրուստը Թիֆլիսում սաստիկ թանգացել է, թանգացել է և բնակարանի վարձը, հետեւաբար ստացված ռոճիկով այժմ ապրել, ընտանիք պահել անկարելի է. 2) երկու տարին մի անգամ տալ մի ձեռք զգեստ, իսկ ամեն ամառ՝ ամառային 2 ձեռք զգեստ, այլ և անթափանցելի վերարկու երկու տարին մի անգամ. 3) տօն օրերին տալ ռոճիկը մէկ և կէս չափով. 4) տարին մի անգամ արձակուրդ 15 օրով. 5) տալ ընտանեկան տոմսակներ ձրիաբար, ինչպէս և աշակերտական, որոշ ժամերին. 6) բժշկական օգնութիւն ծառայողներին և նրանց ընտանիքներին։

Կան և մի քանի ուրիշ պահանջներ։

Ի հարկէ, դրանց մէջ գուցէ կան այնպիսիները, որոնք ներկայումս անիրագործելի են վարչութեան համար, բայց այդ որոշելու համար՝ միթէ չէր կարելի կազմել մի միջնորդ դատարան, երկու կողմերի ներկայացուցիչներից, նախագահութեամբ քաղաքագլխի, և քննել։ Մենք հաւատացած ենք, որ ծառայողները և բանւորները երբ համոզվեն, որ այս կամ այն պահանջը ներկայումս անհնարին է իրագործել, իրանք կը չափաւորեն։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Էջմիածին, 25 օգոստոսի

Ամսիս 20-ին Վեհ. Հայրապետը իր ամարանոցից՝ Բիւրականից ժամանեց տեղս։

Ժամը $5^1/_2$-ին Մայր Տաճարի երրորդ զանգը հրաւիրեց միաբանութեանը ընդառաջել Նորին Վեհափառութեանը։ Միաբանութիւնը և տեղիս քահանաները խմբվեցին առանց շուրջառի Վաղարշապատի հրապարակի վրա գտնված՝ վանքի մեծ դարպասի մօտ, գլուխ ունենալով Սուքիաս արքեպիսկոպոսին։ Ժամը 6-ին Վեհի կառքը կանգնեց դարպասի առաջ և Վեհը դուրս եկաւ կառքից առողջ և առոյգ։ Թափօրը շարժվեց դէպի եկեղեցի։ Իջման սեղանի առաջ Վեհը չոքեց, վեղարը վերցրեց և համբուրեց խաչն ու աւետարանը և պահպանիչով օրհնեց միաբանութեանը և ժողովրդին։

Ինչպէս նախորդ նամակովս հաղորդել էի, եպիսկոպոսանալու համար Թիւրքիայից եկել են երեք ծ. վարդապետներ. կարող է այդ խմբին աւելանալ և Էջմիածնի միաբաններից։ Այժմ գալիս եմ ասելու, որ երէկ, ամսիս 24-ին, առաւօտեան ժամերգութիւնից յետոյ, Ս. Գայիանէի վանքում Սահակ արքեպիսկոպոս Այվատեանը ծայրագոյն վարդապետութիւն տվեց Բագրատ վարդապետ Վարդազարեանցին և Մատթէոս վարդապետ Մատթէոսեանցին. իսկ ժամը 10-ին Մայր Տաճարի Իջման սեղանի առաջ բոլոր եպիսկոպոսացուները ընդունեցին երդում։ Երդվեցնողն էր լուսարարապետի օգնական Աբիստակէս վարդապետ Զուլոյեանը։ Թէև այս խմբի հետ ձեռնադրվելու էր նաև Ատրպատականի առաջնորդ Ներսէս վ. Մելիք Թանգեանը, բայց բացակայելու պատճառով նա մնաց։ Այսօր խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, որ եկել էր Երևանից, Բագուից, Ալէքսանդրապօլից, Վաղարշապատից և սրա շրջակայ գիւղերից, կատարվեց ձեռնադրութեան հանդէսը։ Ձեռնադրվողներն էին Ռումինիայի առաջնորդ գնել ծ. վ. Գալեմքեարեանը, Արմաշի առաջնորդ և վերատեսուչ դպրեվանքի՝ Մեսրոպ ծ. վ. Նարոյեանը և Ադրիանուպօլսի առաջնորդ Ղեւոնդ ծ. վ. Դուրեանը. իսկ Էջմիածնի միաբաններից ձեռնադրվեցին Գէորգեան ճեմարանի տեսուչ, դիւանապետ և գաւազանակիր Վեհափառ Հայրապետի՝ Բագրատ ծ. վ. Վարդազարեանցը և սինօդի անդամ ու տպարանի տեսուչ Մատթէոս ծ. վ. Մատթէոսեանը։ Չը մոռանամ ասելու, որ խարդաւելակի պաշտօնը կատարում էր Երևանի փոխանորդ Խորէն եպիս. Մուրադբէգեանցը։

Նոր եպիսկոպոսները այսօր ամբողջ միաբանութեանը ճաշ են տալիս։

Վ. ք. Աղաղադեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Օգոստոսի 28-ի երեկոյեան նշանակված էր քաղաքային դումայի արտակարգ նիստը՝ քննելու վարչութեան հետեւեալ երեք զեկուցումները. շուտ փչացող մթերքների ուղարկելը յատուկ գնացքով կազմակերպելը, քաղաքային ներկայացուցիչների համագումարին Կիէվում մասնակցելու համար ներկայացուցիչ ուղարկելը և Կրուժոկի շէնքի վերաշինութեան համար լրացուցիչ 70,000 րուբլու յատկացումը։

«Դ. Զ. Սարաջեվի» ֆիրմայի «Բէկտիֆիկատ» օղու պահեստի բանւորները, մի շարք տնտեսական պահանջներ առաջադրելով պահեստի վարչութեանը, գործադուլ են արել։ Թւով 18 հոգի գործադուլարները հեռացված են պահեստից և աշխատանքները շարունակվում են նոր բանւորների օգնութեամբ։

Քաղաքային վարչութիւնը օգոստոսի 25-ի իր նիստում որոշել է, որպէսզի Շիօյեվի կտակած քաղաքային տան տարեկան զուտ եկամուտը չը պակասի, 5600 րուբլին բաժանել Կրուժոկի և խնամութեան վարձողների վրա։

Ինչպէս լսում ենք, Թիֆլիս քաղաքի 1912 Թւի հաշիւը փակված է 400,000 ր. զուտ դէֆիցիտով, իսկ եթէ հաշւելու լինենք ոստիկանութեանը տրվելիք 216,000 ր. դէֆիցիտը, կը հաւասարվի 616,000 ր.։

Կ. Հ. Բ. Ընկ. ընթերցարանը, որ փակված էր դահլիճի վերանորոգութեան պատճառով, վերաբացվում է սեպտեմբերի 1-ից։

Մեզ տեղեկացնում են, որ Մօսկվայի կայսերական հնագիտական ընկերութեան Կովկասեան բաժանմունքի յանձնարարութեամբ Օրդուբաթ պեղումներ կատարելու համար ուղարկված Սմբատ Տէր-Աւետիսեանը օգոստ. 1-ից հիւանդ պառկած է, ուստի և զուրկ է իր վրա դրված միսիան կատարելու հնարաւորութիւնից առ այժմ։

Ա. Ա. Մելիք-Ազարեանցը Վերայի զաւխվայրի և Օլգինսկայա փողոցի անկիւնի իր նորակառոյց հսկայական տան մէջ երկու մեծ դահլիճ զիջել է ընտիր արուեստները խրախուսող Թիֆլիսի ընկերութեանը, իրաւունք վերապահելով վերջինիս օգտագործել այդ դահլիճները ըստ իր հայեցողութեան, միայն թէ այն պայմանով, որ ստացված գումարները յատկացվեն ընկերութեան դըպրոցին իբրև նուիրաբերութիւն Ա. Ա. Մելիք-Ազարեանից։

Թիֆլիսի զինուորական դպրոցում ընդունելութեան քննութիւնները սկսվել են արդէն. մանել ցանկացողների թիւը եօթն անգամ գերազանցում է ազատ տեղերից։

Կովկասեան շերամապահական կայարանին կից գտնվող պետական թռչնանոցը, որ գտնվում է Մուշտայիդում, մտադրութիւն կայ դնել կովկասեան թռչնասէրների ընկերութեան տրամադրութեան ներքոյ։

2-րդ առևտրական ուսումնարանի աշակերտ քահանայի որդի Անտոն Դմիտրիէվիչ Լազարէվը, որ ապրում է իր ծնողների մօտ Կվաշվէթի եկեղեցու գաւթում, անձնասպանութեան նպատակով Վերայի կամուրջի վրև շուրերով իրան նետում է գետը, բայց ժամանակին նկատում են պահակ-քաղաքապահն ու Բէվրէտա գիւղի բընակիչ Դմիտրի Տվաուրին և իսկոյն ազատում են։ Ոստիկանատարը տանելիս Լազարէվը գրպանից հանում է կարբոլեան թթուով լի փոքրիկ շիշը և ուզում է խմել, բայց քաղաքապահը նկատելով խլում է ձեռքից։ Ինքնասպանութեան պատճառը, Լազարէվի իրա ասելով, 6-րդ դասարանի քննութիւնը չը բռնելն է։

Օգոստոսի 25-ին Թիֆլիսի րէալական դպրոցի շէնքի կառավարիչ Զախարի Վիսարիօնովիչ Սամադալօվը յայտնել է ոստիկանութեանը, որ Ուչէբնայա փողոցում գտնվող յիշեալ դպրոցի շինութեան միջից յայտնի չէ թէ ով գլխաւոր մուտքի բաց դռնից մանելով՝ գողացել է պատշգամբում դրված 200 րուբլի արժեցող հայելին։

Օգոստոսի 25-ի երեկոյեան ժամը $9^1/_2$-ին Կրասնօգօրսկայա փողոցի վրա Մարիա Եակօվլէվա Կվավիլօվային պատկանող № 16 տանը հրդեհ է առաջացել, որը հանցրել է հրդեհաշէջ խումբը։ Հրդեհ ձգելու մէջ կասկածվող տանտէրը՝ Մարիա Կվավիլօվան և իր որդին կալանաւորված են։

Սուր գիւղի դպրոցի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնն է յայտնում բժշկ. Յովհ. Գասպարեանին այն բանի համար, որ վերջինս յիշեալ դպրոցին նուիրել է մի օրինակ «Մշակ»՝ սկսած այս տարվայ յունվարի սկզբից։ Մարաղայի (Պարսկաստան) Յակոբեան-Խալաթեան դպրոցի վարչութիւնն ևս իր շնորհակալութիւնն է յայտնում եղբարք Յակոբջանեաններին, որոնք ներկայ տարվայ ընթացքում մի օրինակ «Մշակ» են նուիրել յիշեալ դպրոցին։

Քաղաքային դումայի առաջին հերթական նիստը ամառային արձակուրդներից յետոյ տեղի կունենայ սեպտեմբերի 9-ին։

1914 Թւի քաղաքային նախահաշւի նախագիծը արդէն պատրաստ է. 3—5 օրից յետոյ նախահաշիւը ուղարկվելու է բիւջետաֆինանսական յանձնաժողովի անդամներին։

Մեզ հաղորդում են, որ առաջիկայ ուսման տարվանից վերաբացվում է Հաւլաբարի ս. Մինաս եկեղեցու ծխական դըպրոցը։

Վաղարշապատից մեզ գրում են հետեւեալը. «Սաստիկ երաշտի և ջուր չը լինելու պատճառով շատերը իրանց ցանած և ահագին ծախք վերցրած բամբակների արտերը թողել են երեսն ի վեր. ինչպէս իրանք են ասում, ձեռք են քաշել։ Վնասը զգալի է գիւղացու համար։ Առայժմ յոյսները դրել են խաղողի բերքի վրա. եթէ դրան էլ մի որևէ պատահար հասնի, գիւղացու տնտեսութիւնը քայքայված կը լինի»։

Մանգլիսից մեզ գրում են. «Ամսիս 23-ին ճաշից յետոյ սարսափելի կարկուտ տեղաց. կէս ժամում ամբողջ Մանգլիսը իրա տնատռով, շրջակայքով ծածկված էր կարկտէ շերտերով։ Փոքր ինչ հովացաւ եղանակը։ Ամարոցաւորներ քիչ են մնացել»։

ՄԱՄՈՒԼ

Ինչպէս և պէտք էր սպասել, Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի զեկուցագիրը, իր քաղաքական մեծ շահեկանութեան պատճառով, գրաւեց ընդհանուրի ուշադրութիւնը։

Այդ շահեկանութիւնը,—ասում է «Русск. Вѣд.» թերթը,—զեկուցագրի մէջ արտայայտված մտքերի օրիգինալութեան կամ նորութեան մէջ չէ կայանում. ընդհակառակը, ինչ որ այդտեղ ասված է, բազմիցս կրկնված է, նոյնիսկ աւելի վճռական ձեւով. այդ մտքերը այբուբենական ճշմարտութիւններ են, որ մամուլը յաճախ քարոզել է. բայց այդ մտքերը գրաւում են ուշադրութիւն, որովհետև նրանց հեղինակը վարչական ամենաբարձր պաշտօն գրաւող մի անձն է։ Ինչպէս, փոխարքայի զեկուցագիրը ներկայացնում է մի անխնայ քննադատութիւն վերջին ժամանակների նացիօնալիստական քաղաքականութեան։ Հաստատելով, որ հայերը, վրացիները, մուսուլմանները չունեն անջատողական ձգտումներ, որ «հայոց հարցը» Կովկասում ստեղծեց ինքը ռուս իշխանութիւնը իր «անզգոյշ վարմունքով հայերի կրօնական և ազգային հայեցքների հետ», փոխարքան կրկնում է վաղուց յայտնի այն ճշմարտութիւնը, թէ ազգային հալածանքները ուժեղացնում են միայն ազգային զգացումը, և այդ հալածանքների պատասխանը լինում է սուր կռիւ իր ինքնագոյութեան պահպանութեան համար։ Հայերի օրինակը եզակի չէ։ Նոյնը պատահեց ֆինլանդացիների հետ։ Դեռ 80-ական թւականներին պաշտօնական ակտերի մէջ միշտ շեշտվում էր ֆինլանդացիների բարձր լօյալութիւնը, բայց փոխվեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը, ծանրացաւ Ֆինլանդիայի վրա Բօբրիկօվի րէժիմը և Ստօլիպինի կուրսը, և ահա արմատականապէս փոխվեց Ֆինլանդիայի տրամադրութիւնը և նա սկսեց օտարանալ Ռուսաստանից։ Նոյնը կրկնվեց և հրէաների հետ։

60-ական թւականներին հրէաների մէջ սկսվեց յուզման սաստիկ հոսանք. հրէական ինտելիգենցիան հետզհետէ սկսեց չը բաժանել իրան Ռուսաստանից և նրա հպատակները համարել իր հպատակները, բայց ահա սկսվեցին խիստ հալածանքներ հրէաների դէմ, և դրանց հետեւանքն այն եղաւ, որ հրէաները սաստիկ օտարացան Ռուսաստանից։

Անտարակոյս է, որ նեղ ազգայնական քաղաքականութիւնը միշտ ալէտալի հետեւանքներ է արտադրում պետութեան միութեան գաղափարի համար։ Դեռ մի քանի տարի առաջ ռուս գրող Կօվէլինը ազգային հարցի լուծման համար հետեւեալ պարզ և մեկին բանաձևը տուեց. «Մեզ հարկաւոր է, մեր սեփական շահերի համար, որ օտարահպատակները և օտարադաւանները իրանց համար օգտակար, հաճելի և շահաւէտ գտնեն լինել ռուսական պետութեան կազմի մէջ, որ նրանք զգան իրանց մէջ իբրև իրանց սեփական տանը, նայեն իրանց վրա իբրև Ռուսաստանի լի իրաւատէր հպատակների և քաղաքացիների վրա»։

*

«Руск. Сл.» թերթը նոյնպէս նուիրել է մի առաջնորդող փոխարքայի զեկուցագրին.

Այդ զեկուցագիրը,—ասում է նա,—ի հարկէ, դուր չի գայ ոչ ծայրայեղ աջակողմեաններին, ոչ նացիօնալիստներին, որոնք ամեն տեղ «սեպարատիզմ» են նկատում։ Ի հարկէ, նրա մէջ ոչինչ նոր բան չը կայ։ Կովկասեան ժողովուրդը, ինչպէս և այլ եզրային երկիրների ժողովուրդ, արևմտեան և արևելեան, բոլորովին լօյալ է։ Եթէ նա դժգոհ է, բայց չէ՞ որ շատ դժգոհներ կան և Ռուսաստանում։ Այդ դժգոհութեան պատճառը նոյն «անզգոյշ վերաբերմունքն» է, որի մասին խօսում է կոմսը։ Բուն Ռուսաստանում անզգոյշ են վերաբերվում ժողովրդի ընդհանուր բաղձանքներին, իսկ «այլացեղ» Ռուսաստանում, բացի դրանից, նաև «կրօնական և ազգային հայեցքներին»։

Եւ, իրօղապէս, եթէ, հետեւելով Կովկասի փոխարքայի օրինակին, ի մի վերածենք ոչ միայն կովկասեան, այլ և կայսրութեան ամբողջ ազգաբնակութեան բաղձանքները, կարելի կը լինի ասել զեկուցագրի խօսքերով թէ «այդ բաղձանքները միանգամայն իրագործելի են»։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Օդեսսա է վերադառնում էքս-շահ Մահմէդ-Ալին։ Նրա համար վարձել են մեծ բնակարան։

Պարսից կառավարութիւնը խընդրում է Ռուսաստանից երաշխաւորութիւններ, որ Սալար-ուդ-Դօվլէն այլ ևս չի թոյլատրվի Պարսկաստան վերադառնալու, իսկ Սալար-ուդ-Դօվլէն պահանջում է նշանակել իրան Զէնջանի նահանգապետ։

Թուրքեստանի սահմաններից արտաքսված են վարչական կարգով 400-ի չափ բուխարայի հրէաներ, որոնք այդտեղ ապրելու իրաւունք չունեն։

Վէդէնի և Գրօզնիի շրջանի սահմանագլխի լեռներում Զէլիմ-խանը սպանել է իր հօրն ու եղբօրը սպանող 3 տեղացիների։ Շրջանում անհանգստութիւն է տիրում։

Արտասահմանեան համալսարանը աւարտած մի ատամնաբոյժ-բժիշկ խընդիրք է տուել պետական քննութիւն տալու Մօսկվայի կանանց բարձրագոյն դասընթացներում։

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ արդէն վերջացել է անցագրային սիստեմը վերացնելու օրինագծի մշակումը։

Պետերբուրգի բանւորական շըրջաններում խուզարկութիւններ են կատարվում, նպատակ ունենալով ոբռնել գործադուլարար կոմիտէտը։

Պահնորդական բաժանմունքի կառավարիչ գեներալ Գերասիմօվին առաջարկված է հրաժարական տալ։

Հարաւային Ալբանիայում արիւնահեղ ընդհարումներ են տեղի ունենում ալբանների ու յոյների միջև։

Աթէնքում երկիւղ են կրում, որ Թիւրքիայի հետ կարող է նոր պատերազմ ծագել։ Նաւատորմը պատրաստ սպասում է հրամանի։

Ուղղափառ սինօդին ներկայացված իր զեկուցման մէջ Նիկոն եպիսկոպոսը աշխատում է ապացուցանել, որ Աֆօնում տեղի ունեցած խըլրտումները բացառապէս քաղաքական բնոյթ էին կրում։ Շարժման գլուխ էր կանգնել Դաւիդով վարդապետը, նախկին զինուոր, որը ժամանակիր աշխատանքի էր դատապարտվել զօրքի մէջ պրօպագանդա մղելու համար և եապօնական պատերազմի միջոցին փախել էր տաժանակիր աշխատանքներից։

Աւստրիական գործակալները շըրջում էին Ալբանիայում, դրդելով ալբանացիներին ապստամբել Չերնօգօրիայի դէմ։ Բռնված է մի գրութիւն, որը ցոյց է տալիս, թէ մալիսօրների վերջին յարձակումը կազմակերպված էր դրսից։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

28 օգոստոսի

ՄՕՍԿՎԱ։ Արգելք է դրված «Рабочая Газета»-ի և «Нашъ Трудъ»-ի № 1-ի ու «Жизнь» թերթի № 34-ի վրա։

ՈՒՐԳԱ։ Անհայտ Թռուցիկ խումբը կին բժիշկ Լևիցկայայի ղեկավարութեամբ էական օգնութիւն հասցրեց Մոնղոլիայի ազգաբնակութեանը։ Խումբը վերադառնում է Պետերբուրգ։ Խութուխտուն շնորհակալութիւն է յայտնել։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արգելք է դրված «Живая Мысль» լրագրի № 4-ի վրա։

ՎԻԵՆՆԱ։ Տեղի ունեցաւ միջազգային ստատիստիկայի ինստիտուտի 14-րդ նըստաշրջանի հանդիսաւոր բացումը։

Տեղի ունեցաւ դժբաղդութեան դէպքերից ապահովելու և նախազգուշացնելու հարցերի վերաբերեալ երկրորդ միջազգային կոնգրէսի բացումը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արգելք է դրված «Просвѣщеніе» թերթի №№ 7-ի և 8-ի վրա։

Պետական Դումային ներկայացված է տուրքային դեպարտամենտի նախահաշիւը։ Մուտք հաշւած է 457.501,405 րուբլի, որ 1913 Թւի համեմատութեամբ աւելի է 28.138,428 րուբլով, ծախք՝ 21.723,437 ր., 1913 Թւի համեմատութեամբ պակաս՝ 6.394,058 րուբլի։ Եկամուտի մասում ամենից աւելի մուտք է տալիս 12.245,000 ր. արդիւնաբերական տուրքը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Սենատը նորից ոչնչացրեց արտասահմանից մուծվող գրքերի վրա սահմանված տուրքը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Ֆրանսիական հիւպատոսի և ֆրանսիական գաղութի անդամների ներկայութեամբ բացվեց Բօրօդինեան դաշտում 1812 Թւին ընկած ֆրանսիացի զինուորների մահարձանը։

ՕԴԵՍՍԱ։ Նաւային բեռնակիրների ու բանւորների գործադուլը վերջացաւ նախկին պայմաններով։ Ագիտացիա անելուն համար կալանաւորվածները ազատված են։

ՆՈՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Ազնուականութեան ժողովարանում այրվեց արխիվը պատմական մեծարժէք հրովարտակներով ու դոկումենտներով։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Եղիշէ Տէր-Պօղոսեանին.—Ահա քանի ժամանակ է, ինչ խմբագրութեանս մէջ ստացված է նամակ՝ ձեզ յանձնելու համար։ Ուղարկեցէք մեզ ձեր ճիշդ հասցէն, որպէսզի այդ նամակը հասցնենք ձեզ։

Կոստանդին Մելիք-Շահնազարեանին.—Կարդացէք վերևինը։

ՉԸ ՀԱՍՑՎԱԾ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

—

Գրօզնիից—Խատիսեանին, Աշտարակից—Գէորգեանին, Եկատերինօդարից—Ալխազեանին, Ախալցխայից—Արզումանեանին, Սուխումից—Ղարիբեանին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս տարվայ ընթացքում Պարիզում ծագել են 7000 ամուսնալուծական գործեր, անցեալ տարվայ համեմատութեամբ, աւելի քան 2000։

Անգլիայում անցեալ տարի զանազան հանքերում աշխատելու ժամանակ սպանվել կամ խեղանդամվել են 16 տարեկան չը հասած 10,000 տղաներ։ Միլիօն հանքային բանւորներ հաշւելով, նշանակում է 7 հոգուց մէկը կամ սպանված է կամ խեղանդամված։

Վարշավայի լրագիրների ասելով, ամեն երկրի մեղուապանները սկսել են կարտօնէ փեթակներ գործածել մեղուների համար. այդ փեթակները, ինչպէս ասում են, աւելի են գործնական, քան փայտէ փեթակները։

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը մշակել է մի օրինագիծ մասնաւոր միջոցներով ոռոգման աշխատանքներ կատարելու Սըր-Դարիայի, Ֆերգանի, Սամարղանդի և Անդրկասպեան երկիրներում։ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, ներկայումս արդէն միջութիւն է յայտարարված Ֆեր-

գամի շրջանում ռուսական ազգատանքների կառավարութեան համար Մոսկվայի մերձակայքում [illegible] հաւաքեցաւ մասնավորապէս է 30 միլիոն բուբլի, որոնցից իւրաքանչիւր 250,000 դերասանների մասնաւորապէս 36 տարի [illegible] [illegible] ռուսական համար։

— Ներկայումս լինելով մի մեծ կազմակերպութիւն ամեն Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Պետութիւններում, որը կրում է «Ինտերնացիոնալ արդիւնաբերական աշխատաւորներ» անունը։ Այս կազմակերպութեան մէջ են 100 հազար անդամ Միութիւնն անի մի զանգուածային [illegible] ընդհանուր [illegible] որին տեսակէտից նա գտնվում է ազգային-յեղափոխականների լեհական աւանդական ոգու ազդեցութեան տակ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

1913 թւի ապրիլի 18-ից մինչև 1914 թ. ապրիլի 17-ը
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—**Արագ գնացքը** № 6—10 ժ. 16 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 34 ր., Գանձակ 3 ժ., Եւլախ 4 ժ. 31 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 6 ր. եր., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.: **Պոստատար գնացքը** № 4—10 ժ. 16 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 1 ժ. 6 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 16 ր. առ., Եւլախ 6 ժ. 15 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 10 ժ. 46 ր. առ., Բագու 3 ժ. 31 ր. ցեր.: **Մարդատար գնացքը** № 8—6 ժ. 29 ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 50 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 23 ր. գիշ., Եւլախ 1 ժ. 1 ր. առ.: Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բագու 7 ժ. 53 ր. առ., **Խառն գնացքը** № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 23 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 41 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 7 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 19 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 29 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲԱԹՈՒՄ.—**Պոստատար գնացքը** № 3—9 ժ. 51 ր. առ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 56 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.: **Մարդատար գնացքը** № 7—4 ժամ 40 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլովօ 8 ժ. 46 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 40 ր. առ.: **Մարդատար գնացքը** № 9—10 ժ. 20 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 2 ժ. 31 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 59 ր. առ.: **Խառն գնացքը** № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 48 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 8 ժ. 20 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 18 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—**Պոստատար գնացքը** № 4/3—12 ժ. 51 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրոպոլ 11 ժ. 48 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 42 ր. ցեր.: **Մարդ.-ապրանքատար գնացքը** № 24/23 (միայն II և III կարգի վագոններով)—8 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 23 ր. գիշ., Ալէքսանդրոպոլ 6 ժ. 57 ր. առ., Էջմիածին 12ժ. 10 ր. ցեր., Ուլուխանլու 12 ժ. 38 ր. ցեր., Երևան 1 ժ. 33 ր. ցեր.: **Մարդատար-ապրանքատար գնացքը** № 14/13—12 ժ. 46 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրոպոլ 11 ժ. ր.50 ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.:

ԲՈՐԺՈՄ.—**Մարդատար գնացքը** № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Գորի 10 ժ. 41 ր. առ., Բորժոմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.: **Մարդատար** № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Գորի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բորժոմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—**Արագ գնացքը** № 5—9 ժ. 35 ր. եր. **Պոստատար գնացքը** № 3—9 ժ. 1 ր. առ.: **Մարդատար գնացքը** № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր: **Խառն գնացքը** № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—**Պոստատար գնացքը** № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.: **Մարդատար գնացքը** № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.: **Մարդատար գնացքը** № 10—8 ժ. 40 ր. առ.: **Խառն գնացքը** № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—**Պոստատար գնացքը** № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.: **Մարդ.-ապրանքատար գնացքը** № 26/25—(II և III կարգի վագոններով)—10 ժ. 50 ր. առ.: **Մարդ.-ապրանքատար գնացքը** № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲՈՐԺՈՄԻՑ.—**Մարդատար գնացքը** № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.: **Մարդատար գնացքը** № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ
գրավաճառանոցում վաճառվում են ամեն տեսակ
ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ
թէ հայոց և թէ պետական դպրոցների համար։ Գումարով գնողներին զեղչ։ Պատուէրները կատարվում են ճշդութեամբ և արագ, միայն վերադիր վճարով։ Առանց կանխավճարի պատուէրը մնում է անկատար։
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Новая Жизнь» Лазару Карапетяну.
(հ. կ.) 703. 3—1

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՈՆ
ՕՐԲԷԼ ՕՐԲԷԼԵԱՆԻ
ՀԻՄՆՎԱԾ 1844 թւին.
(70-րդ տարի)
Երկսեռ երեխաների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 26-ից։ Ընդունվում են նաև լիակատար գիշերօթիկ երեխաներ։ Երեխաներ պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։
Лермонтовская ул.
(25,27,29) 687. 3—3

Լոյս տեսաւ նոր տպագրութեամբ
ՅՈՎՀ. ԱՐԱԲԱՋԵԱՆԻ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ
Ա., Բ., Գ. և Դ. տարվայ դասագրքերը։
Հաւանութիւն գտած են Կովկասի ուսումն. շրջ. հոգաբարձ. խորհրդի կողմից և ընդունված բազմաթիւ դպրոցներում՝ իբրև օգտակար և հեշտ ուսանելի դասագիրք.
Գումարով գնողներին զեղչ։
Գլխաւոր պահեստը Թիֆլիսում «ԳՈՒՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցում։
Կազմողի հասցէն՝ Александрополь. Ов. Ал. Арабаджіану.
(օ. մ.) 704. 10—1

Լոյս են տեսել և վաճառվում են
Նիկ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԳՐՔԵՐ
1) Դասագիրք բնական պատմութեան, կենդանի և անկենդան աշխարհը
Երեք կամ չորս տարվայ դասընթաց ամենայն միջնակարգ դպրոցների համար կազմված համաձայն ներկայացուած-ծրագրի պահանջների։ Երկրորդ տպագրութիւն. 50 կ.
ԵՐԿՍԵՌ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ.
2) Դասագիրք բնական պատմութեան մաս I, Մարդ և կենդանի, գինը 40 կ.
» » մաս II, Բոյս 50 կ.
Բոլոր դասագրքերում էլ օրգանական աշխարհը կազմված է կենսաբանական ուղղութեամբ։
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.
1) Կենդանիների գոյները՝ 15 կ., 2) Թէ ինչու համար է ծաղիկը՝ 15 կ., 3) Թէ ինչպէս են տարածվում սերմերը՝ 15 կ.։
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.
Մարդու ծագումը, Վիլհէլմ Բոլշէի, թարգմ. գերմ. գինը . . 40 կ.
(օ.մ.) 699. 10—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱԻԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ԱՌԱՋԻՆ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի հայոց եւ ռուսաց լեզուով և այլ. հարուստ հրատար.:
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան սիթօղներով, կատարեալ խրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն:
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենոգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտոնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլատւութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1913 թ.: Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, ւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Կուրսերը առաջարկում են ցանկացողներին ունենալ իրանց առևտր. գործերի համար գործնակ. և տեսականապէս պատրաստված հաշւապահներ, օգնակ., կոնտր. և այլ առևտր. ծառայողներ դիմել կուրսերի հիմնադրին։
Կուրսերի ընթացաւարտների թիւը անցնում է 2000 հոգուց։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.
(կ. հ. ե.) 576. 0—16

Լոյս են տեսել
ՇԱՐԱԿԱՆՔ Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ.
ПѢСНОПѢНІЯ Св-мъ СААКУ и МЕСРОПУ
Բազմաձայն մշակմամբ Ռ. Դ.
(Որ զծնօղս Աստուածային. Որք զարդարեցին. Նմանեալ Մովսէսի։ Ցանկալած՝ Հրաշափառ Աստուած. եւ Տաղ Հայրապետաց)
Բառաձայն խառն խմբի համար պարտիտուրան. . . . 50 կ.
ՆՈՅՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻ՝
ԵՐԳԵՑՈՂ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ. Ս. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ.
ПѢСНОПѢНІЯ АРМЯНСКОЙ ЦЕРКВИ.
Բառաձայն խառն խմբի համար.
Տէր ողորմեա (Запричастный, 3 №). 30 կ.
Հանգստեան (Панихида, 8 №). 70 կ.
Պսակի (Вѣнчаніе, 6 №). 60 կ.
Հրաշափառ Աստուած. (Св. Григ. Просв.). 20 կ.
Օրհներգ հայրապետական «Բարէ» (Армянская патріарш. кантата). 40 կ.
Պահեստ՝ МОСКВА, Неглинный пр., 14. Музыкальн. торговля «П. Юргенсонъ».
705. 3—1

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. դպրի
կազմած ԿՐՕՆԻ դասագրքերը Վեհափառ Հայրապետից թոյլատրված
Ա. տարի Բարոյախօսական առակներ և պատմուածներ Յիսուսի կեանքից . 15 կ.
Բ. Նահապետների կեանքը . . . 20 կ.
Գ. Մովսէսից մինչև Ցերոբովամ . 35 կ.
Դ. Մարգարէներ. հրէից վիճակը մինչև Հերովդէս . . . . 40 կ.
Դիմել՝ Թիֆլիսի գրավաճառներին
Պատրաստ է տպագրութեան համար «Յիսուսի կեանքը», Ե. տարի։
(հ.կ.) 702. 5—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրախանութներում և հեղինակի մօտ
ՓԻԼ. ԴՐ. Մ. ԽՈՍՏԻԿԵԱՆԻ
Իսրայէլի սրբազան պատմութիւն
(Կրօնի դասագիրք ըստ նորագոյն աղբիւր.)
Վաճառվում են նաև «Կրօնապատմական փիլիսոփայական գրադարանի». հետևեալ գրքերը.
1) Ի՞նչ է կրօնը և ի՞նչ է բարոյականութիւնը.
2) Ի՞նչ է Աստուածաշունչը.
3) Բնագիտական և կրօնական աշխարհահայեացք։
(ե.հ.կ.) 700. 5—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Թիֆլիսի մի խումբ ուսուցիչների կազմած Հայոց լեզուի առաջին տարվայ
ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ
որն ամփոփում է իր մէջ՝
1) Ձեռագիր այբբենարան,
2) Ընթերցարան և
3) Արտագրութեան ձեռագիր պարզ օրինակներ։
Դասագրքի ամբողջ նիւթը նորութիւն է և զարդարված բազմաթիւ նկարներով։
Գինն է 25 կոպ.
Ծանապարհածախսով 30 կոպ., որ կարելի է ուղարկել պոստի մարկաներով։ Գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ բոլոր գրախանութներին։ Պահեստը՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Новая Жизнь», Л. Карапетянцу.
հ. կ. 643. 6—6

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԱՐՇԱԿ ՔԱՀ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
կազմած՝
ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՑ
դասագիրքը
Թեմական և միջնակարգ դպրոցների երրորդ դասարանների համար։
Գինն է 40 կոպ.
Գումարով գնողներին 20% զեղչ.
Պահեստը գտնվում է կազմողի մօտ՝ Шелковниковская ул. № 8.
(23,25,27,29) 672. 4—4

ԻՄ ԿԱԶՄԱԾ
ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ
Ստանալ ցանկացողները կարող են դիմել՝
1. Ինձ՝ Бебутовская 20
2. «ԳԻՐ» գրավաճառներին և
3. Միւս հայ գրավաճառանոց։
Զեղչ 25%.
Սահակ ա.-ք. Սահակեան
(ե. հ. շ.) 694. 6—1

Հարկաւոր է փորձված, եկեղեցական ձայնագրութեան հմուտ և առողջ ձայնով ՏԻՐԱՑՈՒ: Տարեկան 240 ռուբ. ռոճիկ և մօտ 300 ռուբլի արդիւնք։ Հասցէն Георгіевскъ, Священ. Нерсесу Варданяну.
(29,30,) 693. 3—2

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
Նիկ. Աբրահամեանի
հետևեալ հրատարակութիւնները.
I
ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ
երկաթ., կօլօնիալ, բակալ. և բամբակէ ապրանքների (առաջին անգամն է, որ լոյս է տեսնում հայերէն լեզուով), գինն է 2 ռուբ.։
II
Руководство торг. бухгалтеріи въ связи съ керосинозав. производствомъ (2 допол. и исправл. изд.) Ц. 2 р. 50 к.
III
Таблица вычисл. процентовъ отъ 1 до 360 дн. отъ 1/4 до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.
IV
Журнальныя статьи для опредѣл. дебета и кредита. Ц. 75 к.
V
Общедоступная справочн. книжка для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ и занимающихся конторскими дѣлами. Ц. 30 к.
Հեղինակի մօտ՝ Бухг. курсы Н. В. Абраамяна, Николаевская, 22 և գրավաճառանոցներում։
(ե.հ.կ.) 680. 20—4

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԼԵԱՆԻ
Նոր երգերը
„ԱՆԶՈՒՐ ՊԱՐՏԷԶ“
Գինն է 20 կոպ.։
Գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Александрополь, Типографія «Ширакъ».
Երգերի եղանակները սովորել ցանկացողները կարող են դիմել հեղինակին՝ Գրիգոր Տալեանին։
(կ.ե.շ.) 690. 4—3

ՓՈՐՁՎԱԾ
Ռուսերէն-խմբագրութիւն
[illegible]
Դիմել՝ г. Георгіевскъ (Терской Обл.), Армянскому регенту.
(ա.օ.) 675. 6 5

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ
կազմած դասագրքերը
Հայ Նշխարհներ. Ա. տպ. 1 ր.
Համառօտ հայոց պատմութիւն պատկերազարդ 50 կ.
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին. պահեստ «ԳԻՐ» գրավաճառանոց.
(հ.կ.) 701. 5—1

Ս.-Պետերբուրգի Պետական Կոնսերվատորիայի գեղարուեստական (պրոֆէսօրների) խորհուրդը 1912 թ. սեպտեմբերի 21-ի նիստում դրուատել է մեր նոր լոյս տեսած
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ
իբրև ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ փոքր ու միջին հասակաւոր սաներին [illegible] գեղգողութիւն դասաւանդելու։
Ծախվում է բոլոր հայ գրախանութներում։
ԳԻՆՆ Է 35 ԿՈՊԷԿ։
Ռոմանոս Մելիքեան
Ազատ Մանուկեան
659. 8—6

ԻՆԺԵՆԵՐՆԵՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆ ՎԻՍՄԱՐ ՔԱՂԱՔԻ (ԳԵՐՄԱՆԻԱ)
Բաժանմունքներ՝ մեքենակառուցման, էլեքտրոտեխնիկական, շինարարական և ճարտարապետական։ Ցատուկ դասախօսութիւններ երկաթէ-բէտոնի մասին։ Ընդունելութեան պայմանները միջնակարգ կրթական հաստատութիւնների 6-րդ դասարանինն է։ Նոր լաբօրատօրիաներ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։
(В. 30443) 26—6

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
հրատարակութեամբ
Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ, Ա. ԱԲԵՂԵԱՆԻ և Մ. ՄԱՏԷՆՃԵԱՆԻ կազմած
ԳՐԱԳԷՏ
Ուղղագրական ձեռնարկի (ուղղագրական ՁԵՌԱԳԻՐ օրինակներ) առաջին գրքոյկ. Կովկասի ուսումնար. շրջանի հոգաբարձուի կողմից թոյլատրված է որպէս դասագիրք ծխական պետական դպրոցների համար։
Գինն է 25 կոպէկ։
Լոյս են տեսել նաև՝ «ԳՐԱԳԷՏ», Բ. գրքոյը, գինը 25 կ., Գ. գրքոյկը, գինը 30 կոպ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գիր» և միւս գրախանութներին։
(շ.շ.) 657. 4—3

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Գ. ԵՒ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ
Նիկօլայեվսկայա, 36, Վօրօնցովի արձանի մօտ։ Ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 4—7-ը։
613. 50—14

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ I-ԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԿԻՑ ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
(XIV տարի)
Դասընթացքներում աւանդվում են իտալական կրկնակի սիստեմով հաշւապահութիւն համապատասխան արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերին, առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. թղթակցութիւն, առևտր. իրաւունք, սղագրութիւն և ցանկացողներին [illegible] նում են գրող մեքենայի վրա։
Պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 16-ից 1913 թ.։
Դասընթացքները տևելու են 6 ամսից ոչ պակաս։ Զբաղմունքները երեկոյեան, [illegible] բաթական 3 անգամ։ Վճարը 40 ր. ամբողջ դասընթացքի համար։
Խնդրագրերը՝ յանուն Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի վերատեսչի՝ ընդունվում են դպրոցի գրասենեակը առ. ժ. 10—1-ը։
(կ.ե.հ.) 614. 13—11

Առևտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4. Տելէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier [illegible] ների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէյալ կեանքից։ [illegible] ներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկ. [illegible] գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն [illegible] ևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն [illegible] համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտա[illegible] դիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և ուր. և 4) [illegible] թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների [illegible] շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար [illegible] բաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը [illegible] բերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են [illegible] ւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց [illegible] նակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, [illegible] 53 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(ե. հ. կ.) 556. 0—21

Торговая Школа съ правами и Бухгальтерскіе Курсы
ИВАНА ЗАХ. ТЕРЪ-СТЕПАНОВА
Пріемные и дополнит. экзамены 28, 31 августа.
Пріемъ ограниченъ (въ классѣ не болѣе 24 учен.).
Начало занятій въ школѣ 2 сент., а на курсахъ 16 сент.
Михайловскій пр. д. № 53.
(22,25,27,29) 663. 5—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԱՐՇ. ՉԻԼԻՆԳԱՐԵԱՆԻ, ՏԻԳ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆԻ և ԱՒ. ԽՍԱՀԱԿԵԱՆԻ կազմած
ԴԱՍԸՆԿԵՐ
1) Առաջին տարի, գունաւոր պատկերներով, 5-րդ տիպ բարեփոխված . . . 40 կ.
2) Երկրորդ տարի, 4-րդ տիպ բարեփոխված . . . 50 կ.
3) Երրորդ տարի 3-րդ տիպ բարեփոխված . . . 60 կ.
4) Չորրորդ տարի . . . 70 կ.
ԴԱՍԸՆԿԵՐՆԵՐԸ թոյլատրված են Օդեսսայի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի խորհրդի կողմից որպէս դասագիրք։
Ա. տարվայ Այբբենարան տպվում է ամբողջովին ձեռագրով—բացի դրանից մտցված են դասերի հետ կապ ունեցող նկարչական, պարզ գծերով գաղափարական պատկերներ։
Բոլոր տարիներն ունեն արտագրութեան համար բազմաթիւ ձեռագիր յօդուածներ հիմնված ուղղագրական կանոնների վրա։
Երրորդ և չորրորդ տարիների մէջ կան բազմաթիւ ՇԱՐԱԴՐԱԿԱՆ ՁԵՒԱՓՈՎԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ։
Դիմել՝ Թիֆլիս «ԳԻՐ», «ԳՈՒՏԵՆԲԵՐԳ», Երևան՝ «ԱՐԱՍԱՏ» և Ցովհաննիսեան գրավաճառներին և կամ կազմողներին՝ Երևանի Թեմական դպրոց։
Գումարով գնողներին կը լինի զեղչ։
(շ. ե. հ.) 647. 12—6

Типографія канцеларіи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный